

Lábbelik Várpalotáról a magyar forradalmároknak

Gyár-, céhes és háziipar 1848–49-ben Veszprém megyében

Köztudott, hogy hazánkban 1848-ig számottevő politikai erőt képviselő polgárság nem alakult ki, ezért a nemzeti mozgalmat a liberális nemesség vezette. Megyénk 187 ezer lakója közül 28 213 nemes volt, ám a réteg több mint 40 százaléka jobbágyi nívón élt. Sem vagyonuk, sem ismereteik nem tették lehetővé, hogy következetesen megfeleljenek a kor kihívásainak.

Hudi József 12 évvel ezelőtt készített terjedelmes tanulmányából (Veszprém megyei parasztmozgalmak 1848–49-ben) megtudtuk, hogy klasszikus értelemben vett gyár mindössze három volt megyénkben. Az angol gőzgépekkel felszerelt pápai posztógyár 32, a kőedénygyár 27, Fischer Mór herendi porcelángyára pedig (mely a '30-as évek második felében indult fejlődésnek) mindössze 40 főt foglalkoztatott. Két pipagyárban 81, a pápai enyvgyárban 10, a városlődi porcelángyárban 30, a sólyi papírmalomban, ahol főként a megye hivatalai és nagyobb uradalmi számára termeltek, mindössze tíz ember dolgozott. Említésre méltó még a somhegyi üveghuta, amely üvegtáblákat még a szomszéd megyék számára is előállított. Jelentős volt a Bakonyban a mész- és szénégetés, sőt a taplókereskedés, bár az erdők pusztulása miatt a faipar lehanyatlott. A céhes ipar kereteit alig tíz manufaktúra jellegű kisüzem lépte túl valamelyest, s mindössze hat hitelintézet állt a meg-

növekedett pénzügyek lebonyolításának rendelkezésére.

Dacára, hogy az iparosok és a kereskedők megyénk lakosságának csak három százalékát alkották, felélénkült az árucserforgalom. Szerencsés földrajzi elhelyezkedése miatt Veszprém a Dunántúl harmadik legjelentősebb piacközpontjává vált. Egy-egy vásári napon fél tucat megyéből több ezer szekér jelent meg a városban, ahol nemcsak a gabonakereskedelem zajlott, hanem a falvak háziiparának, sőt a céhes ipar termékeinek a cseréje is.

1848 szeptemberétől Kossuthék nagy erőfeszítéseket tettek a nemzeti hadsereg megteremtéséért. Ez elképzelhetetlen volt az ipari termelés közreműködése nélkül, ha mégoly kezdetleges volt is. A katonáknak mindenekelőtt ruha kellett, ezért felmérték a pápai, a palotai, a vásárhelyi, a nagyvázsonyi és a zirci posztógyárak kapacitását, s fokozott gondot fordítottak a háziipar fejlesztésére.

A munka felgyorsításáért kormánybiztosokat irányítottak az üzemekbe. Ennek is betudható, hogy december közepén a közel százezer fős haderő gyalogsági fegyvert kapott. Év végére háromezer tüzért képeztek ki a 233 löveg kezelésére, és a honvédek többsége egyenruhához jutott. A folyamatot később lassította, hogy az előállító mesterekből munkáját csak részben vagy késve finanszírozták.

Mindazonáltal az árulót, az ellenséggel kollaborálót megve-

tették, esetenként kíméletlenül kivetették soraikból. Amikor bebizonyosodott, hogy a pápai *Reguli János* szabómester 1849. január végén három zászlót varrt a császári csapatok számára, a feldühödött nép a lakására támadt, bedobálta az ablakokat, őt pedig kegyetlenül meggyilkolta. Hasonló incidensek megelőzése végett ettől kezdve a céhek tagjai éjjel-nappal őrködtek a város közbiztonsága felett.

Sokat köszönhetünk a veszprémi *Francsics Károly* borbélylegénynek, aki a válságos időkben naplót vezetett. A megyeszékhely osztrák megszállásának másnapján a következő sorokat vetette papírra: „Bezzeg nem volt rivalgás, nem harsozott éljen. Az utcákon sunnyogva járt minden hazafi, mintha lopott volna valamit. Hallgatott, mintha orrát pöckölték volna fel. Mindenki magába fojtva valami ismeretlen fájdalmat, csak nyögött, várt, remélt, maga se tudta, mit.”

Említésre érdemes egy palotai esemény is megyénk iparosaival kapcsolatban. Az itteni csizmadiacéh lábbeliket készített a forradalmi sereg számára. Ezeket megbízásból három jeles férfi: *Posch Mihály*, *Márcsik György*, valamint ifj. *Bisztricsány Pál* szállította Debrecenbe. Amikor nemes vállalkozásukra fény derült, a német megszállók parancsnoksága szigorú büntetésben részesítette őket.

Márkus Zoltán